اُتمچنداڻي, ڪلاپرڪاش, تارا سنڌ جي برک ليکڪائن گلي سدارنگاڻي , پروفيسر پوپٽي هيراننداڻي, سندري هند
جيڪا وڌيک لوڪپريه ۽ ساهت ساڌنا ۾ آڳري رهي آهي جنهن ڊاڪٽوريت ميرچنداڻي, مايا راهي, اندرا شبنم پوناوالا بحد
ممتاز درجو سنڌي وشيه سان صاحل ڪري سنڌي ليکڪائن جو مانُ اوچو ڪندي سنڌي استري محققن ۾ جي ڊگري
ڊاڪٽر ڪملا گوڪلاڻي جو جنم اجمير ۾ نواب جي ولارينڊڙ, ڪهاڻيڪار , مضمون نگار , تنقيد نگار, محقق ۽ شاعرا
تعليم ۽ ماسٽر نارائڻداس ڌنجاڻيء جي گهر ٿيو. ننڍپڻ کان ئي ڊاڪٽر صاحبا کي سنڌي ٻيڙي ايراضيء ۾ مشهور تعليمدان
اي سنڌي ۽ هنديء ۾, ايم ايڊ , پي. جي. ڊپلوما ادب جو گهرو ماحول نصيب ٿيو. هوء پڙهائيء ۾ سدائين آڳري رهي ۽ ايم
وشيه ڊاڪٽر ڪملا گوڪلاڻي آجمير جي سرڪاري ڪاليج ۾ سنڌيء جي پروفيسر بڻي ۽ هن جرنلزم ۽ پي ايچ ڊيء ڪئي
پڻ شيوائون ڏيندي پنهنجي رهبريء ۾ انيڪ ماهر طور ايم. ڊي. ايس. يونيورسٽي , اجمير ۾ پي. ايچ. ڊي. گائيڊ طور
لکندي ايچ. ڊي. ڪرائي هڪ آدرش گائيڊ طور ثابت ٿي هوء لڳاتار سنڌي ۽ هنديء ۾ .شاگردن کي جدا جدا وشين تي پي
هوندو جتي ڊاڪٽر صاحبا گوناگون وشين رهي ٿي. ڀارت جي سنڌي چاهي غير سنڌي ادارن ۾ اهڙو ڪوبه ادارو باقي نه
.ڪيا هجن تي پنهنجا ڪوجناتمڪ مقالا لکي پيش نه

کي اول شرف حاصل آهي. هن گهڻي ۾ گهڻا مقالا قلمبند سنڌي مقالا لکندڙ ليکڪائن جي صف ۾ ڊاڪٽر ڪملا گوڪلاڻي
جي صدارت پڻ ڪئي انٽرراشٽريه ادبي سيمينارن ۾ مقالا پيش ڪيا اهن ته وري جدا جدا ادبي بئٺڪن ڪيا اهن راشٽريه
.اهي

جدا جدا سيمينارن ۾ شرڪت ڪئي اهي, مقالا پيش ڪيا اهن پر جدا ڊاڪٽر ڪملا گوڪلاڻي نه فقط اکل ڀارت سطح جي
تقريرون, ڪوتائون, ,سيمينارن ۾ ورڪشاپن جو سڦل ايوجن پڻ ڪيو اهي. هن جون ڪيتريون ئي ڪهاڻيون جدا راشٽريه
ڀارت سطح جي سنڌي هندي مشاعرن جو سڦل سنچالن آڪاشواڻي دوردرشن تان پرسارت ٿي چڪيون اهن هن انيڪ اکل
.پن ڪيو اهي

مارچ 2005 ۾ آکل ڀارت سنڌي ٻولي پرچار سڀا طرفان وشو شانتي سنت آسودورام آشرم لکنوء ۾ سنت شرومڻي سائين 12
چانڊورام صاحب جي صدارت ۾

۾ ڀارت پر مان حاضر جدا جدا آمر شهيد سنت ڪنوررام جي جيون فن " تي آکل ڀارت سنڌي ساهت سيمينار ٿيوجنهن "
اُنهن مقالن کي سهيڙي , مرتب ڪري, ديوناگريء ۾ اُلٿو ڪري ڊاڪٽر برک اديبن پنهنجا پنهنجا مقالا پيش ڪيا هئا
ڪنوررام مشن ڀاران گوڪلاڻي"سنڌي ساهت ۾ سنت ڪنور" نالي ڪتاب جوڙيو جيڪو ڪتاب امر شهيد سنت ڪملا
.شايع ٿيو

ڪنعيالال تلريجا جو سنت ڪنوررام جي سموري جيون تي 500 پيجن جو لکيل مان سمجهان ٿي ته پرنسيپال
سنت ڪنوررام جي جيون , گرنٿ ڪانپوء ڊاڪٽر ڪملا گوڪلاڻيء جو مرتب ٿيل هي ٻيو ڪتاب آهي آمر شهيد شاهي
.قسم جو آنوکو ڪتاب آهي پڳت تي پڙهيل کوجناتمڪ مقالن جو هيءُ هند سنڌ ۾ هن

ڪاريه بخوبي نڀايا اهن جدا جدا مخزن جن ۾ "رهاڻ" , "اُتم درشن "(سنڌي ڊاڪٽر ڪملا گوڪلاڻي جدا جدا سمپادن
هنديء روحاني مخزن), سنڌي ساهت "سرڀي" ۽ "رچنا"اهن ۽

تعليمي کيتر جي ڏس ۾ راجسٿان جي تعليمي کاتي جي 5 کان 8 درجي تائين درسي ڪتابن جو سمپادن جو ڪاريه پڻ
.سنڀاليو اهي

سنڌي ادبي , سڀيتڪ ۽ تعليمي کيتر ڳاله بلڪل چٽي آهي ته گهرو , ڪاليجي, سماجڪ جوابداريون نڀائيندي به هوء هڪ
ڦڙتائي اجان به قائم دائم اهي خدا ڪيس اجا شڪتي بخشي جو اجا سنڌي ٻولي ۾ ايتري چست ۽ ڦڙت رهي اهي سندس ساڳئي
.سنڌيت شيوا ڪندي رهي آهي ۽

نويس, سنڌي شعبي جي هيڊ آف ڊپارٽمينٽ , لوڪ آدب جي ودوان , برک ڪهاڻيڪار , اخبار ممبئي يونيورسٽيءَ جي وشيه سان سال 1993 ۾ ڊاڪٽوريٽ جي "دانشور ڊاڪٽر نارائڻ پارتيءَ جي رهبريءَ ۾ "سنڌي شعر ۾ قدرت جو چٽ ڀولي وڪاس پريشد جي مالي امداد سان سال 2001 ۾ ڪتابي صورت ڊگري حاصل ڪئي. سندس ٿيسز راشتريه سنڌي ۾ شايع ٿي.

ڊاڪٽر صاحبا وشيه جي رٿا مطابق هن وڏي مقالي کي ستن بابن ۾ ورهايو آهي جيڪي هن ريت آهن

باب پهريون - پرڪرتي چترڻ جي اُصولي ڇنڊ ڇاڻ*

باب ٻيون - سنڌي شعر ۾ قدرت جو آلمبن روپ*

باب ٽيون - سنڌي شعر ۾ قدرت جو جذبات اُڀاريندڙ روپ*

باب چوٿون - قدرت ناصيح روپ ۾*

باب پنجون - قدرت هڪ قاصد*

باب ڇهون - رهسيواد*

باب ستون - قدرت ۽ ڪاويه - شلپ*

"پرڪرتي چترڻ جي اُصولي ڇنڊ ڇاڻ"

هن باب جي شروعات هرهڪ باب جي ڇنڊ ڇاڻ ڪرڻ لاءِ جدا جدا عنوانن کي ضرورت مطابق ترتيب ڏني آهي محقق جدا جدا عنوانن سان سمجهاڻ جي ڪوشش ڪئي ويئي پرڪرتي چترڻ جي اُصولي ڇنڊ ڇاڻ سان ٿئي ٿي. جنهن کي وري سماجيات , قدرت جي آهميت , قدرت ۽ جماليت , قدرت ۽ سائنس, پرڪرتي رس , آهي قدرت جي وصف , قدرت ۽ جدا جدا ودوانن پنهنجي ۽ آنيوتي , مخالفت ٻولين ۾ قدرت جا چٽ ۽ قدرت جي چٽن جا مختلف روپ جنهن ۾ قدرت به ورهائيندي محقق تفصيل سان ڇنڊ ڇاڻ سميت درج ڪيو ڪوجناتمڪ گرنٿن ۾ قدرت جي بيان کي جن جدا جدا قسمن ۾ تحقيق ڪندي ڊاڪٽر گوڪلاڻيءَ هڪ ڌيان ڇڪائيندڙ رايو پيش ڪيو آهي آهي. سموري باب جي

رڳو مُڪتڪ ڪاويه ئي ۾ مهاڪاويه نه لکيو ويو آهي. منظر جي جهلڪ ئي پسائي ٿو. ڇاڪاڻ ته اسان وٽ سنڌيءَ ٻيڪڙ - ڪنڊ - ڪاويه ئي لکيا ويا آهن لکيو ويو آهي. سنڌيءَ ۾ هڪ به مهاڪاويه ڪونهي , ايڪڙ.

"سنڌي شعر ۾ قدرت جو آلمبن روپ"*

جي خيال کان منظرڪشي جي سنڌي شعر ۾ قدرت جي آلمبن روپ جو تفصيلي بيان ڪيل آهي. جنهن ۾ محقق سهوليت بهترين ڍنگ سان ورهاست اٺن روپن ۾ ورهائي آهي.

آڪاشي عناصر - اونداهي رات,چانڊوڪي رات,سج اُلهڻ اُڀرڻ

مُندن جو بيان - چوماسو, بهار , گرمي, سيءُ , سرءُ

وڻ ٽڻ ٻوٽا - گل,مُکريون , وڻ , کيت,فصل,ڦل

پسون پکي - ڪبوتر, طوطو, تاڙو,مور , مرگ

نديون سمنڊ - سنڌو درياهه ۽ جبل ڏونگر ,جاگرافيائي واسطيداري ,هيبت ناڪ روپ

سنڌ جي شاعرن شاهه لطيف جا محقق هرهڪ روپ تي روشني وجهندي , هنن انن ئي عنوانن سان واسطيدار شاعر جنهن نارائڻ شيام کان وٺي ڪيترن ئي شاعرن جي شاعري جا مثال ڏيندي , شيخ اياز , ليکراج عزيز کان وٺي هند جي شاعرن تي شيخ ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي اهي. ائين ته سندس ڏنل هرهڪ مثال لاجواب آهي پر 110 صفحي وشيه کي واضح .اياز جي هيء پورنما شاعري خاص ڌيان ڇڪائيندڙ آهي

شيخ اياز

چپ اچي ويا چنگ چڙا....... پورنما

خاموشي درياهه جيان آ........ پورنما

چنبُ به آهي ڪيڏا چهرا......... پورنما

سر جيان هيءُ سارون سپنا.... پورنما

آڌيء رات پڌيء جا پيٽا.......... پرنما

سمورو باب پڙهڻ سان اهو انن روپن جي ورهاست ڪندي جيڪا تحقيق ٿيل آهي سان لاجواب آهي خاص هيءُ هنن .آهي محسوس ٿيو چڙ هيءُ باب سموري مقالي جي آتما مثل

"سنڌي شعر ۾ قدرت جو جذبات اُپاريندڙ روپ" *

اضافو, وچوڙي وقت دک ۾ شعر ۾ قدرت جي جذبات اُپاريندڙ روپ سنجوڳ وقت , ونجوڳ اوسٿا ۽ قدرت سک جو سنڌي مقابل همٿ جو آروپڻ قدرت ۽ سماجيات , انساني جذبن جو قدرت اضافو, قدرت ۽ انساني جذبن جي برابري , قدرت جي رنگ رچي ٿي , ۽ قدرت سمجهاڻي سان شامل ڪيو آهي جڏهن ته جدا جدا مندن ۾ قدرت ڪهڙا ڪهڙا تي آروپڻ , ماديت ڪئي اهي.ته برسات , بسنت, سيارو, اونهارو , روپ پسائي ٿي , ويس وڳا اوڍي ٿي تنهن کي ڏيکارڻ جي پرپور ڪوشش سرءُ ۽ ونسپتي جا چٽ چٽيا اهن

قدرتي نظارا اُن جذبات ۾ اضافو اٿيندا اهن اهو به ڄاڻايو آهي "ته عاشق کي پل پل معشوق جي ياد ايندي آهي, تهائين محقق لڳائي گگن ۾ پرواز ڪندا آهن گل ٽڙڻ ۽ سرهاڻ جي مرڪ ڪويء جي روح کي ۽ شاعر اُهي پل جهڙي ڪلپنا جا پر "ڪندو ڪر موڙيندو اهي ڏيندي اهي قدرت جي ذري ذري مان سڄڻ جي ساروڻي ستائيندي اهي ۽ جوپن سرسراٽ راحت

"قدرت ناصيح روپ ۾" *

نمرتا, حقيقت شناسي, محنتڪشي , ,گڻ , سنسار جي بقائي درج ڪيل اهي انساني گڻن ۾ پريم , ميلاپ, آشاواد انساني سان پرپور جدا جدا شاعرن جون ڪوتائن مثال طور پيش ڪندي سمجهائڻ بسنت جيان روع کي ريجهائڻ جي پريرڻا جفاڪشي ڊاڪٽر صاحبا قدرت سان وابسط ڪوتائن جو مطالعو بلڪل گهرائيء سان ڪندي تمام .سمجهايو ويو اهي ڪندي قدرت سان پرپور هر هڪ پهلو کي سهني ۽ دلڪش انداز ۾ پيش ڪيو اهي

"قدرت - "هڪ قاصد*

اڳاٽي زماني ۾ قدرت جي عناصرن کي قاصد بڻايو ويندو

.جنهن جا عڪس اڄ به سنڌي گيتن ۾ چٽا ملن ٿا

هت مونکي هڪ سنڌي فلم جو گيت ٿو ياد اچي جيڪا 2016 ۾ ٺهي جيڪو گيت ڊاڪٽر روما پرڪاش جئسنگهاڻي جو . لکيل آهي

"پکيڙا وچ اُڏامي سهڻي سرڳڌام ڏي"

****

قاصد هئا چنڊ بادل هوا ۽ ڪانو هن باب ۾ قاصدن جو بيان ڪيو آهي , جڏن ته قاصدن جي ڏس ۾ ٻين ٻولين جا مُحقق انڪاسواء اُٺ ۽ ڪونج جي خاص اهميت آهي محقق جاچنائون ڏيندي لکيو جڏهن ته سنڌي ٻوليء ۾ به اهي ئي قاصد هئا پر سرمست , شيخ اياز , لطيف قاصد جي روپ ۾ اُٺ ڪانو چنڊ جو استمعال وڌيڪ ڪيو جڏهن ته هن ڏس ۾ سچل آهي شاهه ڪمل سرتاج , ڪلياڻ آڏواڻي , هوندراج دکايل, نرمل جيوتاڻي , پرڀو وفا , قليچ بيگ , ليکراج عزيز , شاهه عنايت رضوي قاصدن کي ڏنل نياپن پرمانند پياسي ۽ ارجن سڪايل جي شاعريء جا مثال پيش ڪندي پکي پسون جهڙن , , موهن اُداسي جا چٽ پسايان آهن.

قاصد جي حوالي سان هڪ شاهه لطيف جي سورمي مارئيء جي بيت جو مثال ڏسو

تون نه ڪونج وڃين ٿي هوتن ڏي

اُها خبر ڏجانء , روئي تن کي

مان ته ياد ڪيان سڪ وارن کي

اڄ روئندو چنڊ تارن کي

"رهسيواد "*

جديد ته جديد شاعريء ۾ ڪٿي   جي ڏس ۾ سنڌي ساهتيه جي شاعري کيتر ۾ اوائلي شاعريء تمام جهجي انداز ۾ ارهسيواد تمام گهڻو مواد ٽريل پکڙيل ملندو جيون جي ڳجهه ڳولهڻ جي راز تي ٿورا ڪي گهٽا عڪس پسڻ لاء ملن ٿا. جنهن تي اول ٿو شاعرن قلم هلايو آهي پر شاهه سچل سامي جي بيتن ڪلامن ۾ پرپور رهسيواد ملي ڪيترن ئي.

رهسيواد ۾ جڳياسا ۽ گڏيل عناصر شامل آهن.

آهن ته ٻين عالمن جا رهسيواد جي تز وصف ڏيندي , قدرت سان واسطو رکندڙ ڪي چونڊ مثال ئي پيش ڪيا محقق هٽ پرپور ڪوشش ڪندي هن چند 13 صفحن جي باب ۾ به   ڪجهه رايا ڏيندي رهسيواد کي واضح ڪندي سمجهائڻ جي هن باب جي خاص خوبي اها اهي ته محقق سڀ کان اول سنڌ جي سرتاج شاعر شاه ڪاميابيء سان قلم هلايو آهي شاعرن جو ذڪر ڪيو اهي ڪائنات ۾ جنهن وحدانيت جو جلوو پسيو , تنهن جي جهلڪ پسائيندي پوء ٻين صاحب

"قدرت ۽ ڪاويه - شلپ"*

تشبيه, استعارو, تشبيه مقلوف, درشٽانت, - قدرت ۽ ڪاويه شلپ سمجهائيندي محقق چند ۽ لفظي صنعتون معنوي صنعتون مبالغو, اشتباهه اپ - هُتي , مانويڪرڻ کي واضح ڪندي سنڌ هند جي , عڪس ۽ علامتون , تجاهل عارف , تعجب جنهن مان محقق جي محنت تمام حوالا ڏيندي واسطيدار بيت شاعري پجڪڙا ۽ بيتن جا پرپور مثال ڏنا آهن شاعرن جا ظاهر آهي.

ائين ليکڪا جي هرهڪ باب ۾ ڀاشا ۽ پيشڪش کي پنهنجي اثرائتي ۽ وزندار معياري ڀاشا ۾ پيش ڪيو ويو آهي

هن ٿيسز ۾ ڊاڪٽر نارائڻ ڀارتيء صفي 6 تي ڄاڻايو آهي.

واتاورڻ ۾ قدرت ئي اهم ۽ پنهنجي مقالي لاء هڪ مخصوص وشيه جي چونڊ ڪئي آهي. موجوده دور جي غليظ هن" ادب ۾ اهو هڪ وسيع کيتر آهي. ڪيترائي شاعر پنهنجو پاڻ واسطيدار وشيه آهي. جنهن جو اڀياس ڪرڻ جڳائي سنڌي

"واڌ, معيار ۽ ترتيب جي , مقالو هڪ مڪمل ڪتاب آهي جنهن ۾ قدرت سان لاڳو رڪندڙ سنڌي شعر جي تاريخ هيءُ
"۽ ڏانو جي شاهد آهي سچي چاڻ ڏنل آهي جا ڪملا ۾ موجود ڪوجنا جي ڪم تي ڏات

,چاهاحقيقت آهي ته قدرت پنهنجو پاڻ ۾ خوبصورتيء

خوشبوء ۽ شيتلتا جو هڪ وشال پنڊار ۽ چٽر آهي

به ڪوي ڪونهي جنهن قدرت شاعرن رهسيه واد , روحاني رازن سان پرپور ۽ رومانوي شعر رچيا آهن اهڙو ڪو سنڌي تي قدرت سان وابسط گوناگون شعر نه رچيا هجن جي سونهن, رونق کي نه ماڻيو هجي ۽ ڪلپنا جي اڏار

اصلوڪا ۾ برک توڙي نون شاعرن جي شاعريء جو اونهو آپياس ڪري اُن مان قدرت جا ڊاڪٽر صاحبا هن مقالي .علامتي, خذباتي, آخلاقي, روحاني روپن کي ترتيب ڏيئي پيش ڪيو آهي

پروفيسر ڪيئلداس فاني هن ڪتاب جي ٻن اکرن ۾ چاڻائي ٿو

"للت ۽ هيء پهرين ڪلاتمڪ آلوچنا اهي, جنهن جديد شعر جي واڌاري ۾ وسيع ڪم ۽ سار پريل يوگدان ڏنو اهيگڏوگڏ ِءموزون ۽ عالماڻي سطح تي حاصلات اوچ ڪوتيء جي پيشڪش جو استعمال ڪيو آهي جنهن سان ساهتيه جي ڪيتر ۾ هڪ نندي ءِٽيليوزن وانگر لڳي ٿو. جنهن ۾ ليکڪا شاعراڻي نثر جو ملي ٿي. حقيقت ۾ هي ڪتاب ڏسڻ ۽ پڙهڻ واري ميناج ۽ پرڪاش کي , تصويري منظر تي پنهنجا تصويري ويچار پيش ڪيا اهن جنهن ۾ آنند , سڳنڌ استعمال ڪري "محسوس ڪري ماڻجي ٿو

مقالي ۾ شامل نه هجي. نه فقط مقالي جي خاصيت آهي ته مُحقق سنڌ چاهي هند جو اهو ڪو شاعر نه آهن جيڪو هن هن ڪندي چڱي اهميت پڻ ڏني آهي ايترو پر هن نون شاعرن کي پنهنجي مقالي ۾ شامل

.اهڙي ٻهوگڻي شخصيت جي مالڪ ڊاڪٽر ڪملا گوڪلاڻي کي منهنجا ڪوڙ ڪوڙ سارا سلام

جدا سرڪاري , نيم ڪملا گوڪلاڻي آدبي ڪيتر ۾ لڳاتار سرگرم ۽ چست ٻهرو وٺندي ڊاڪٽر صاحبا جدا ڊاڪٽر , سرڪاري آدبي سپيتڪ سنستائن ۾ عزتدار پد ماڻيا اهن

ڊاڪٽر ڪملا گوڪلاڻيء جي گهري آدبي آپياس ڪوج ڪاريه ۽ لڳاتار آدبي مشغولين ۾ سرگرم رهندي هن

جي آدبي خذمتن جو وقت به وقت سنمان ڪندي ڪيس ڪيترن ئي انعامن سان نوازيو ويو آهي

"خاص ذڪر لائق آوارڊ سنمان اهن"*

سنڌيء ۾ آڪل پارت ۽ صوباڻي سطح تي پهرين ليکڪا پي. ايچ. ڊي. ڊگري حاصل ڪرڻ لاء صوبائي آوارڊ *

راشٽريه سنڌي ٻولي وڪاس پريشد طرفان بهترين ساهتڪ ڪتاب "اظهار" تي انعام *

مارئي دهليء جي ادبي سپيتڪ سنستا طرفان هرومل سدارنگاڻي گولڊ ميڊل اوارڊ.. 1995 *

پارتيه آنواد پريشد طرفان انواد تي اوارڊ *

راجسٿان سنڌي آڪاڊميء طرفان لڳاتار 1989, 1992, 1999, ۾ بهترين ليکڪا انعام *

بهترين تعليمدان طور راجسٿان سنڌي ساهت آڪاڊميء طرفان 1989 ۾ انعام ۽ هن ئي اداري *

آل انڊيا سنڌي جنرلسٽس ايسوسيئيشن انڊور پاران 1995ع جنرلزم اوارڊ *

گورنمينٽ آف انڊيا پاران ڪهاڻين جي مجموعي ’اظهار‘ تي 15 هزار روڪ انعام 1999ع *

ڪبير وچناولي شاعري جي سنڌي مان هندي ترجمي تي ساهتيه اڪادمي گورمنٽ آف انڊيا پاران بهترين ترجمي جو 20 * هزار رپيا روڪ انعام

"ڊاڪٽر ڪملا گوڪلاڻي جي ساهتڪ پونجي" ***

حادثي کان پوءِ -ڪهاڻيون- 1984*

راجسٿان جي سنڌي ساهتيه جو جائزو تنقيق 1985 *

فيصلو ٿيڻ تائين ڪهاڻيون. 1986 *

.فيصلو ٿيڻ تائين ڪهاڻيون جو ڪتاب گجرات سنڌي آڪادميء طرفان گجراتي ۾ پڻ شايع ٿيل اهي

هوندا سي حيات -بايوگرافي؛ 1987 *

نظر ثاني تنقيد؛ 1989 *

.سنڌي درسي ڪتاب 1991-95ڇهين ڪان ائين تائين*

مخرت مئون هندي ڪهاڻيون ؛1992 *

ڊائريا جو سچ تنقيد: 1993 *

نظرثاني بيو ڀاڱو؛ 1995 *

اظهار ادبي مضمون؛1996*

ادبي تاثرات تنقيد؛ 1998*

سنڌي ساهتيه ۾ سمپراديڪ سدڀاو تحقيق؛ هندي؛ 1999*

سنڌي ڪوِتا ۾ قدرت جو چٽ پي. ايڇ. ڊي ٿيسز؛2001 *

ادبي ڪٿ تنقيد؛ 2002 *

سائو ٿيل گاهه ڪهاڻيون؛ 2003 *

شاهه جو شعر ادبي تنقيد؛ 2007*

ساهتيڪ ڪهاڻيون درسي ڪتاب؛ 2007 *

اولهه راجسٿاني ۽ سنڌي ادبي تنقيد؛ 2010*

توم نه اڪيلي ديوناگري شاعري؛ 2011 *

سائو ٿيل گاهه ديوناگري ڪهاڻيون؛ 2012 *

متان ڪرين ماٺ ديوناگري ۾ سنڌي ڪهاڻيون 2014 *

"ترجمو ٿيل ڪتاب"***

اپني اپني وواسٿا ڪهاڻيون؛ 1985*

"سنڌيءَ مان هنديءَ ۾ ترجمو"***

سنڌي ڪوِتا ۾ ويدانت تحقيقي مقالا؛ 1993*

سنڌيءَ مان هنديءَ ۾ ترجمو. ڪبير وچناولي 2004 *

هنديءَ مان سنڌيءَ ۾ ترجمو. سنڌ ڪهاڻي ڪي. آر ملڪاڻي 2005 *

اسنت ڪبير 2011*

"انگريزيءَ مان سنڌيءَ ۾ ترجمو"***

شهيد هيمون ڪالاڻي 2012-هنديءَ مان سنڌيءَ ۾ ترجمو*

******